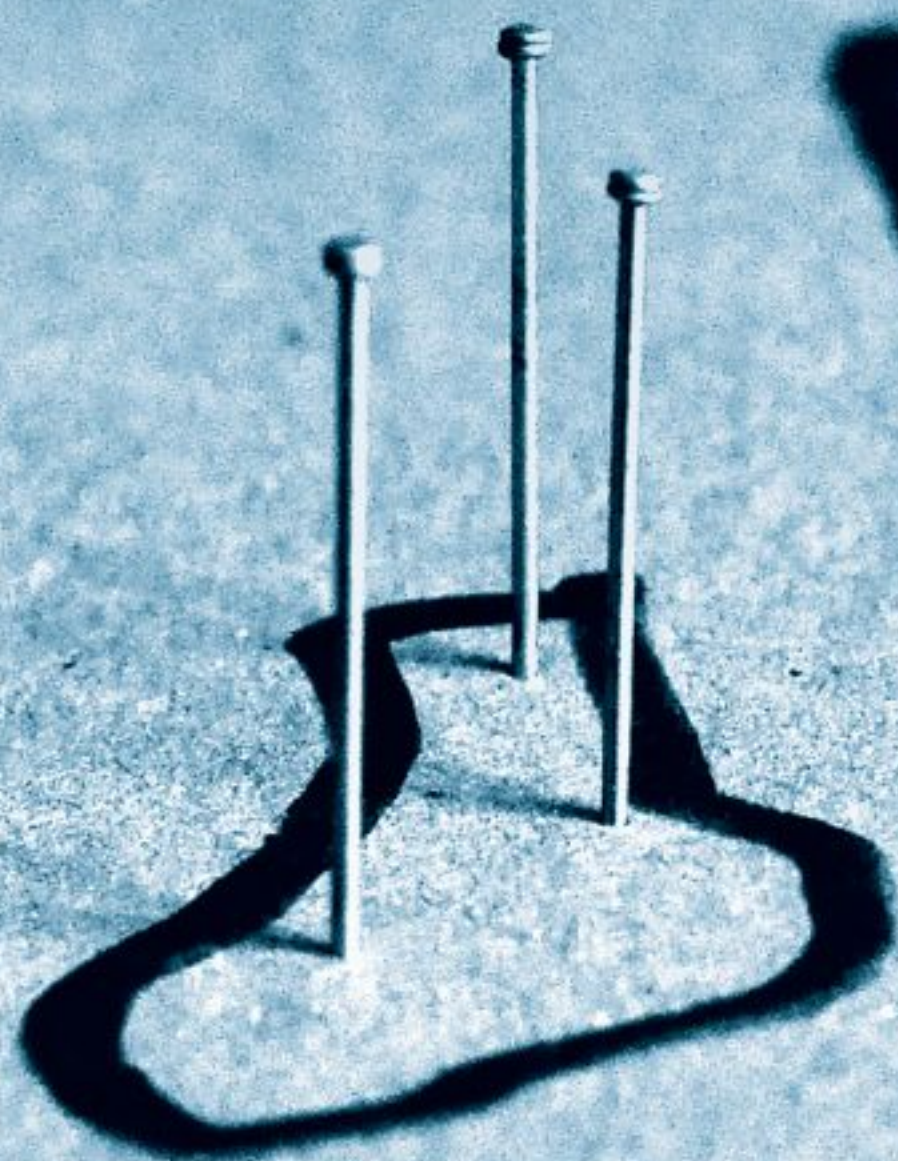

alena
mornštajnová
slepá mapa

AKTUELL

alena mornštajnová
slepá mapa

alena
mornštajnová
slepá mapa

AKTUELL

Dielo je autorsky chránené. Všetky práva, najmä rozmnožovať a rozširovať, rovnako ako právo prekladu, sú vyhradené. Žiadna časť tohto diela sa nesmie bez písomného súhlasu majiteľa autorských práv reprodukovat', spracovávať, rozmnožovať alebo rozširovať vo forme fotokópií, mikrofilmov a ani inými metódami použitia elektronických systémov ukladania do pamäte.

Alena Mornštajnová: Slepá mapa

Z českého originálu Slepá mapa, ktorý vydalo HOST – vydavatelství, s.r.o., Brno, Česká republika.

Copyright © Alena Mornštajnová 2013

© Host – vydavatelství, s.r.o. 2013

All rights reserved.

Všetky práva vyhradené.

Translation © Zora Sadloňová 2025

Foto autorky © Věra Marčíková

Ilustrácie © Martin T. Pecina

Redakčne upravila: Adriana Oravcová

Sadzba a zalomenie: Samuel Ryba – Design Ryba

Tlač: FINIDR, s.r.o., Český Těšín, Česká republika

Vydal AKTUELL vydavateľstvo, s.r.o., Bratislava, Slovenská republika

Slovak edition © AKTUELL 2025

ISBN 978-80-89873-76-0

část první

prvá kapitola

V ten deň sa prihodilo viac vecí ako inokedy za celý týždeň. Konečne priviezli uhlie, Alžbetu navštívili dvaja čudáci a pani Králová opäť prehovorila. Všetky udalosti boli dôležité a viedli k môjmu narodeniu, ale len o jednej z nich sa dá povedať, že bola šťastná.

Volám sa Anežka. Moja mamička je Alžbeta, babička sa volala Anna a dedko Antonín. To, že babkino a dedkovo meno sa začínalo na rovnaké písmeno, bola náhoda, no Alžbeta bola pomenovaná podľa prvého písmena v abecede preto, lebo bola prvorodená a dedko s babkou plánovali mať veľa detí. Hoci môj starý otec bol sklár, a to sklár s takým renomé, že som si ešte dlho myslela, že často sa vyskytujúce ulice Antonína Dvořáka sa volali na jeho počesť, jeho vášňou boli knihy a knižnice, a keď dával mená svojim deťom, použil obľúbenú metódu abecedného systému.

Mamička v tradícii pokračovala jednoducho preto, lebo nemala ani trošku fantázie a dedkov systém pokladala za praktický. A praktické konanie bolo alfou a omegou Alžbetinho života.

Bola som presvedčená, že deti nikdy nebudem mať, a keby som ich aj z nejakého nepochopiteľného dôvodu mala, nebudem v hlúpej rodinnej tradícii pokračovať, pri výbere mena si dám naozaj záležať a moje deti sa v nijakom prípade nebudú volať od A.

Ludia prichádzajú na svet z rôznych príčin – z lásky, náhodou alebo omylom. Ja som sa narodila kvôli bytu.

Moja mamička bola rázna žena, nikdy nepochybovala, že všetko, čo robí, je správne, a nad svojimi rozhodnutiami sa vôbec dlho nezamýšľala. Ak sa niekedy stalo, že sa jej konanie neskôr ukázalo ako trochu unáhlené, nikdy o tom nehovorila a s dôsledkami svojich činov sa naučila žiť.

A tak vo chvíli, keď jej zástupcovia bytovej komisie oznámili, že sa musí odsťahovať z prenajatého bytu určeného na dražbu, lebo pre osamelú osobu je priveľký, ani na sekundu nezaváhala a vyslovila prvé, čo jej zišlo na um. „Ale ja budem mať dieťa,“ vyhlásila, a tak som sa do roka narodila ja.

Čo na tom, že žila sama a žiadneho muža vhodného pre otcovstvo nemala, a vlastne ani nepoznala? To bola len úloha, ktorú potrebovala vyriešiť. Dávno pochopila, že od života dostane len to, čo si vybojuje, a rázne kráčala od jednej bitky k druhej.

Už som sa zmierila s tým, že jedným z dôsledkov mamkiných unáhlených rozhodnutí je, že som prišla na tento svet a som nútená znášať jeho ťažkosti a príkoria, zriedkakedy prežiarené zábleskami radosti a krátkeho šťastia, no predsa len si občas želim, aby sa vtedy rozhodla inak.

Vo chvíľach, keď mi je ťažko a hľadám cestu, ako žiť ďalej, spomínam na detstvo. Vždy som mala rada rozprávky. Ocko mi ich rozprával pred spaním a potom som mávala krásne sny o zlatovlasých princeznách, veľkých komnatách s výhľadom do ružovej záhrady a celé noci som pretancovala s priesvitnými vílami na lesných čistinkách.

Keď ma však na spanie ukladala mamička, rozprávala mi príbehy zo svojho detstva. Hovorila mi o ľuďoch, s ktorými sa na svojej ceste stretla a znovu ich stratila, o svojich rodičoch, priateľoch aj nepriateľoch, o ľuďoch, ktorých milovala, aj o tých, čo nenávidela, a ja som potom nemohla zaspať, lebo opisovala svet, aký si moja detská fantázia nedokázala predstaviť.

Dnes už viem, že spomienky neprivolávala kvôli mne. Sama tak vracala aspoň na chvíľu do života tých, s ktorými sa už nikdy nemohla stretnúť, no ktorí pre ňu nikdy neodišli.

Počula som slová, vrývali sa mi do pamäti, lebo z výrazu na mamičkinej tvári som chápala, že všetko, čo mi rozpráva, je pre ňu dôležité, ale tajne som si želala, aby na stoličke vedľa mojej postele sedel ocko a uspával ma svojimi rozprávkami. Je zvláštne, že mnohé z rozprávok som už zabudla, no mamičkine príbehy si pamätám dodnes.

Na rozdiel odo mňa sa mamička narodila z veľkej lásky. Niekedy si vravím, že preto nikdy nepochybovala, že na tento svet patrí, a podľa toho žila. Jej rodičia sa poznali dlho pred svadbou. Babička pochádzala z obyčajnej robotníckej rodiny a mala päť súrodencov, ale bola mimoriadne pekná a krehká, a tak sa rodičia domnievali, že by si zaslúžila výhodne sa vydať, a hľadali jej ženícha z okruhu finančne zabezpečených obchodníkov a remeselníkov.

Nápadníci sa za nemajetnou nevestou veľmi nehrnuli a ona o nich aj tak nestála, pretože mala vyhliadnutého môjho dedka. Dedko Antonín bol vyučený sklár a veľký pracant, no babičkiným rodičom do oka nepadol. Po istom čase moji starí rodičia pochopili, že povolenie na sobáš nedostanú, ani keby mala krásna babi zostať na ocot, a tak sa schytili a odišli do mestečka blízko hraníc, kam sa za prácou pred časom odsťahoval Antonínov kamarát. Ten mu pomohol nájsť si prácu v miestnych sklárňach.

Sklárne stáli na kraji horského mestečka, kde napodiv ani jedna ulica neviedla z vrška či do vrška a ktoré pri pohľade z kopcov strmo sa dvíhajúcich už za poslednými domcami vyzeralo ako obrovské futbalové ihrisko omylom bez ladu a skladu zastavané dôstojnými domami, skromnými domčekmi aj chudobnými chalupami.

Takmer presne stredom mestečka tiekol v hlboko vyrytom koryte lenivý potôčik, meniaci sa v období jarného topenia snehu na rozbúrenú, divoko sa valiacu rieku zaplavujúcu podhorské oblasti. Ľudia v mestečku si preto svoj potok vážili, hovorili o ňom ako o Rieke, a napriek tomu, že si ani najstarší obyvatelia nepamätali, že by sa niekedy v meste vyliat z koryta, stavali si svoje obydlia v úctivej vzdialenosti od jeho strmých brehov lemovaných dôstojnými dubmi.

Keby sklárne boli brámkou na pomyselnom futbalovom ihrisku, pila na druhej strane mestečka by mohla predstavovať bránku súpera. A medzi ľuďmi zo sklární a zamestnancami pily skutočne vládla rivalita. Robotníci z pily si mysleli, že tí zo sklární na nich hľadia zvrchu a sklári drevárom tak trochu závideli drevený odpad vyfasovaný na lacné kúrenie na zimu, ktorá bývala v tunajších horách obzvlášť dlhá a studená.

Ku všeobecnému zmiereniu dochádzalo v skromnom kostolíku na námestí a napodiv aj v mnohých miestnych krčmičkách, kam chodievali chlapi oveľa častejšie než do kostola, na ktorý boli síce náležité hrdí pre najväčší liaty zvon široko-ďaleko, no nemohli v ňom zasvätené diskutovať o svetovej politike, počasí, úrode, kvalite piva a o ženách.

Za mladým párom putoval od rodičov iba rozhorčený list. Ak tak veľmi túžia vziať sa a do konca života trieť biedu, písali urazene, tak nech – no oni na svadbu neprídu, ani keby ich prosili. A Anna môže zabudnúť, že má rodičov. Mladá nevesta list oplakala, časom sa však zmierila so skutočnosťou, a svojich rodičov potom už naozaj nikdy nevidela.

Poznám svojich starých rodičov len zo svadobnej fotografie a na nej vyzerá babička Anna neobyčajne šťastne. Svadobné šaty sú na prvý pohľad veľké a čipkované rukávy jej siahajú takmer až po prsty, venček so závojom kľže na bok, ale ani retuš nedokázala zmierniť jej šťastný pohľad a víťazoslávny úsmev.

Ženích postáva meravo kúsok za ňou, ako keby sa bál, aby nebol v príliš tesnej blízkosti, ktorá by mohla naznačiť dôvernosť ich vzťahu, a na tvári má veľmi vážny a rozpačitý výraz človeka, ktorý nevie, ako sa tváriť do objektívu fotoaparátu. Vlasý má ostrihané nakrátko, pod nosom dôkladne zastrihnuté fúziky a na sebe oblek, v ktorom sa očividne cíti nesvoj. Zreteľne z neho vyžaruje nervozita a nedočkavosť, kedy už bude po všetkom, a nevesta to vie a otvorene sa baví.

Niekoľko dní po svadbe sa novomanželia presťahovali z izbičky prenajatej Antonínovým kamarátom do domčeka v radovej zástavbe na konci dlhej, mačacími hlavami vydláždenej ulice na kraji mestečka a začali ho splácať. O niekoľko týždňov vypukla vojna, ktorá všetkých zaskočila napriek tomu, že sa o jej prízraku hovorilo vo všetkých krčmách už mesiace. Antonín musel narukovať a drobná Anna zostala v cudzom meste medzi neznámymi ľuďmi celkom sama.

Spoločnosť jej robila iba susedka Králová, uvravená, ale priateľská pani s materským poprsím a večne šermujúca rukami, ktorá Anne pomohla zohnať prácu na doma – šitie rukavíc. Anna jej za to, keď bolo treba, postrážila ratolesť, a tak sa z nich v rokoch prvej vojny, ktorá mala podľa všeobecnej mienky trvať len pár týždňov, ale do dejín sa zapísala ako *veľká* a neskôr ako *prvá svetová*, stali nerozlučné priateľky – ako sa následne ukázalo, na celý život.

Hoci to nebolo ľahké, mojej babičke sa podarilo šitím rukavíc a príležitostným vypomáhaním v bohatších domácnostiach udržať domček celé dva roky, až kým sa Antonín nevrátil domov s podlomeným zdravím a črepinou v nohe. O svojich zážitkoch z vojny nikdy nehovoril, no zranená noha mu ju pripomínala každý deň. Rana sa nehojila a napriek veľkej snahe starostlivej ženy aj miestneho lekára, starého doktora Bergera, zostávala stále otvorená. Črepina mu však nezabránila v plodení detí a moja mamička bola najstarším z nich.

Anna bola malá a drobná žena, a preto všetkých prekvapilo, keď prvé dieťa porodila v stredu dopoludnia len s pomocou susedky Královej. Volať doktora nepokladala za potrebné a pôrodná babica prísť nestihla, lebo dlho do noci oslavovala úspešne zvládnutý ťažký pôrod dvojčiat. Nohy ju vo vysokom, čerstvo napadnutom snehu dosť rýchlo neniesli, a navyše potrudžená sa pomýlila o dve ulice, i keď sa v meste narodila a žila v ňom vyše štyridsať rokov. Susedka Králová bola našťastie matkou štyroch detí, a tak poskytla Alžbete dostatočnú starostlivosť, ako potvrdila aj pôrodná babica, keď konečne dorazila.

„Slušná žena rodí v noci,“ neodpustila si namrzené dodať chlapsky vyzerajúca prešedivená žena, akoby chcela ospravedlniť svoje oneskorenie, a uzmierila ju až fľaša pálenky, ktorú dostala za zbytočne vynaloženú námahu. Nakukla do perinky. „Je drobučká, ale má veľa čiernych vlások,“ skonštatovala pri pohľade na spiace Alžbetu.

„Aj tak jej zlezu,“ povzdychla si a s námahou si sadla na stoličku. „Všetky bábätká sú nakoniec plešivé.“

Otvorila fľašu a naliala sebe aj susedke plný pohár. „Dobre vykonaná práca sa musí osláviť a mne sa do takého nečasu nechce. Sadnite si ešte na chvíľu, postrážime rodičke pokojný spánok.“ Králová si k stolu pritiahla druhú stoličku, usadila na ňu svoje široké pozadie a rukou ešte roztrasenou od prežitej zodpovednosti zdvihla pohár.

Keď sa môj dedko Antonín popoludní vrátil z práce v miestnych sklárňach, kde ho po návrate z vojny znovu zamestnali, našiel na stole namiesto večere dve ženy spiace pri skoro prázdnej fľaši pálenky a v posteli svoju podriemkavajúcu manželku. Jediná duša, ktorá v tej chvíli nespala, akoby strážila spánok ostatných, bola malá Alžbeta.

Babkina predpoveď sa nesplnila. Alžbetine vlasy zostali stále rovnako husté, len farba sa zmenila. Pôvodne čierne vlásky boli z týždňa na týždeň čoraz svetlejšie, až sa ich farba

nakoniec ustálila a boli celkom obyčajne hnedé. Drobná však zostala a vždy bola z celej rodiny najmenšia. Mamička Anna sa tým trápila, ale len dovtedy, kým sa nepresvedčila, že v drobnom tele sa skrýva pevné zdravie a nezdolná povaha.

Alžbeta bola úprimne presvedčená, že pokiaľ bude naozaj chcieť, nič na svete nie je nemožné. K životu pristupovala vážne, takmer nikdy sa neusmievala, hovorila len vtedy, keď mala čo povedať, čo je vlastnosť pre ženské pohlavie celkom nezvyčajná, a úplne jej chýbal zmysel pre humor. Všetko, čo sa povedalo, brala úplne vážne. Ľudia, ktorí ju dosť dobre nepoznali, pokladali Alžbetinu vážnosť za prejav duševnej vyspelosti a inteligencie, ale jej blízki za nepríjemnú chybu, s ktorou sa musia zmieriť a prehliadať ju, no oveľa lepšie by niesli, keby trpela napríklad zajakávaním.

Štvorročná Alžbeta obdarená rozhodnosťou hraničiacou s bezohľadnosťou vládla svojim rodičom aj dvom mladším súrodencom, v šiestich všetkých deťom z ulice a v deviatich si ráznosťou získala aj tých najväčších grázlov v škole. Aj keď bola zo všetkých detí najmenšia, pri dôležitých rozhodnutiach malo jej slovo najväčšiu váhu. Prižmúrila oči, sklonila hlavu k pravému plecu, zadívala sa do diaľky a o tri sekundy vyslovila svoj názor. Deti ho prijali bez výhrad, lebo dievčinka pôsobila tak presvedčivo, že sa predsa nemohla myliť, a tak sa často na vlastnú škodu odvážili riskovať výprask od rodičov.

Najoblúbenejším miestom detských hier bola lúka nad mestom. Od posledných domcov ju oddeľoval neudržiavaný jablonoňový sad, ktorý deti chránil pred dohľadom dospelých. Z vyvýšeného miesta videli všetko, čo sa v ich štvrti ťuhalo, a pri všetkom zaujímavom boli včas. Odtiaľ podnikali výpravy do prímestských záhrad a skúmali pozemky prilahlej sklárne.

Tamojší starý strážca sa staval k ich hrám zhovievavo a skôr dával iba pozor, aby sa im niečo nestalo. Horšie časy

deťom nastali, keď starček odišiel do penzie a presťahoval sa k dcére a do vrátnikovho domca sa nastahoval Honza Papírník. Žil sám, a tak aspoň nikoho neobťažoval svojím odporným zvykom pľuť na zem, kedykoľvek a kdekoľvek mu napadlo, čo sa ženám väčšinou nepáči, a ani mu nikto nezakazoval smrkať do dlane a striasať hlien z prstov, aby si ich potom utrel do vrečka na nohaviciach, no a na tento zlozvyk je slabšie pohlavie obzvlášť citlivé.

Celý život pracoval v sklárňach, cez vojnu slúžil na talianskom fronte, no po istom čase ho poslali domov, pretože sa ukázalo, že je slabý na pľúca, čo bolo slovné spojenie, pod ktorým si Alžbeta nedokázala nič predstaviť, vrtalo jej v hlave, ale ani jej nezišlo na um niekoho sa spýtať. O Hanke Smejkalovej, s ktorou sedela v lavici, slečna učiteľka vravela, že je slabá v počtoch, susedovie Ludvo zas bol slabý v čítaní a znamenalo to, že im dotyčné činnosti práve veľmi nejdú a mali by sa usilovať a viac trénovať. No vari môže niekto trénovať pľúca?

Vychudnutý, ryšavý Papírník s pehavými rukami sa k fúkaniu skla, teda k činnosti, v ktorej bol kedysi skutočne dobrý, už vrátiť nemohol, a tak vystriedal niekoľko zamestnaní a nakoniec bol vďačný aj za vrátnicu. Či sa chcel na novom mieste osvedčiť, či sa iba nudil, alebo naozaj nemal rád deti, nikto netušil, ale miestnej mládeži strpčoval život, ako mohol. Zdalo sa, že jeho život dostal nový zmysel a jediný cieľ – vyšťvať deti zo svojho panstva.

„Popoludní s bratom na lúku nejdeme,“ oznámil Alžbete cestou zo školy Bohouš Král, ktorého mama chvejúcimi sa rukami priviedla pred deviatimi rokmi Alžbetu na svet. Školský rok sa neuveriteľne pomaly blížil ku koncu, ale slnko už pálilo a vzduch sa chvel horúčavou. „Papírák sa bol včera večer u nás sťažovať, že sme mu do okna hodili osie hniezdo, a oboch s Ludvom nás tatko vyobšlival remeňom.“ Mimovoľne si rukou prešiel po boľavej polovičke. „Chcel

vedieť, či to bol nápad a kto tam bol s nami, ale nič sme nepovedali, neboj sa.“

Alžbeta pri predstave bitky prikrčila plecيا, ale vlastne si ju ani poriadne nevedela predstaviť, pretože remeňom ešte nikdy nedostala. A ak Bohouš čakal, že sa mu za jeho statočnosť dostane nejaké uznanie, veľmi sa mylil. Alžbete ani vo sne nenapadlo, že by ju chalani mohli prezradiť.

Väčšinou zo všetkého vyviazla. Nikto z dospelých – hádam okrem rodičov, ktorí sa už vzdali úsilia ovplyvňovať dcérino konanie, pretože si aj tak nakoniec urobila po svojom – neveril, že by krehká a vážna dievčinka mohla vyvieť niečo nepatričné. Alžbete napodiv také podceňovanie prekážalo. Vo svojej detskej pýche nechcela, aby ju ľudia pokladali za slabú a obyčajnú, a tak robila všetko preto, aby taká nebola. Až po rokoch pochopila, že splynúť s davom je skôr výhoda, no nikdy sa jej to veľmi nedarilo.

„Dostali ste výprask, lebo Papírak žaloval, a chcete to nechať len tak?“ oborila sa na svojho zmeraveného komplica, o dobrú hlavu vyššieho ako ona sama. „Zbabelci. Tak ľahko nad nami predsa nevyhrá. Poobede musíte obaja prísť. Niečo vymyslíme.“

Otočila sa chrptom a stisla kľučku. Potom sa obzrela a zopakovala: „Tak o štvrtej na lúke, hej?“

To, čo Alžbeta vymyslela, nebolo vôbec odvážne ani originálne, a tak by nikoho zo zúčastnených ani v duchu nenapadlo, že ich čin bude mať také následky.

S Bohoušom, Ludvom a niekoľkým ďalšími kamarátmi, ktorí skôr než po pomste túžili po akejkoľvek zábave, si vystriehli chvíľu, keď vrátnik odišiel na pochôdzku, cez chatrný plot z dosák vliezli na dvorček z udupanej hliny a prichystanými lopatkami začali prenášať nepríjemný obsah hnojiska za domcom rovno na priedomie. Práve v okamihu, keď sa Alžbeta chystala ozdobiť hnojom aj kovovú kľučku na dverách, z ktorých sa odlupovali posledné zvyšky

zeleného náteru, ozval sa od bránky zúrivy rev: „Vy galgani! Teraz mi neutečiete!“

Deti vyrazili a pokúšali sa čo najrýchlejšie nájsť únikovú cestu medzi doskami, v zúfalom úsilí odhadzovali lopatky na druhú stranu plota a šplhali sa po hladkom dreve do bezpečia. Strážca sa rozbehol: „To si vypijete, to...“

Odrazu sa dupot za ich chrbtami zastavil a rev sa zmenil na dusivý kašeľ. Deti, tak rýchlo, ako bolo v ich silách, preliezli na slobodu a rozprchli sa na všetky strany.

Alžbeta sa prikrčila za prvý strom prekvapená, že sa všetkým podarilo tak ľahko vyklízuť, a pozrela sa naspäť k vrátňikovmu domcu. Uprostred dvorčeka stál Papírník, ruky si pritískal k ústam a vydával zvláštne chrapľavé zvuky. Potom sa niekoľkými neistými krokmi dotackal k priedomiu, posadil sa hneď vedľa kopy hnoja a ruky odtiahol od úst. Obidve dlane mal červené a po brade mu stekala krv.

Bolo to po prvý raz, čo Alžbeta videla chorého na tuberkulu. Od hrôzy sa jej roztriasli kolená. Nevedela, či má začať kričať, alebo bežať po pomoc. Za to môžem ja, uvedomila si, ja, a rozbehla sa smerom k mestu. Vôbec nevnímala, že má rozbité obidve kolená a pravú ruku odrenú až do krvi.

Prvý raz v živote sa bála ísť domov, prvý raz prežívala pocit, že urobila niečo naozaj zlé, nenapraviteľné.

Telo jej premkla hrôza a pred očami stále videla len červenú tekutinu bublajúcu z úzkych pootvorených pier a stekajúcu po neoholenej brade. Odrazu už nemohla ďalej. Zastala, pevne privrela oči a schúlila sa do kľbka na prvom schodíku, ktorý sa jej dostal do cesty.

Mestečko nebolo také malé, aby sa všetci jeho obyvatelia poznali hoci len z videnia, ale nebolo zase také veľké, aby malo viac ako len jedno námestie, a tak sa všetky cesty začínali a končili na dláždenom námestí obklopenom z troch strán honosným podlubím, ktoré by bolo radšej podlubím mesta omnoho väčšieho a dôležitejšieho, a vôbec ho

neutešovala ani dobre udržiavaná fontána pred kostolíkom so vzácnym zvonom.

Alžbeta sedela na schodíku pred obchodom, nad jeho vchodom žiarila jasnočervená tabuľa s nápisom *Mäsiarstvo* ozdobená nevydarenými prasacími hlavami vyobrazenými z profilu, ktoré sa akosi potmehúdsy usmievali, akoby vedeli svoje, špinavými rukami si objímala chudé opálené lýtka a túžila byť aspoň dnes niekým iným.

Zopár okoloidúcich si ju určite všimlo, ale buď sa nechceli miešať do cudzích vecí, alebo možno nevedeli, ako nohaté dievčatko osloviť, takže Alžbeta sedela na námestí dobrých dvadsať minút a pomaly sa už začínala z práve spáchanej vraždy spamätávať, keď začula ženský hlas: „Ty si tomu teda dala.“ Tak už to všetci vedia, strhla sa Alžbeta. Teraz pôjdem do väzenia, lebo som vrah. „Pod’ so mnou vedľa, k nám do lekárne, pozriem sa ti na to. Neboj sa. Ošetrila som už dosť rozbitých kolien a odretých lakťov. Veď mám doma dvoch chalanov.“

Alžbeta otvorila oči, pretože hlavu mala položenú na kolenách, cez medzeru zbadala len špičky dámskych lodičiek. Červených, lakovaných, s prackou cez priehlavok a ozdobnou sponou. Zdvihla hlavu, ale pohľad na majiteľku skvelých lodičiek ju úplne sklamal. Je vôbec možné, aby taká úžasná vec patrila obyčajnej okrúhlučkej panej s vlasmi vyčesanými do drdola a zopnutými hrebienkami?

Unavene vstala a nasledovala červené lodičky do vedľajšieho domu. Už medzi dverami však zabudla na topánky, rozboľavené odreniny aj spáchaný zločin. Vôňa lekárne ju neskutočne nadchla. Doširoka otvorenými očami prechádzala po tmavých fľaštičkách vzorne poukladaných na policiach a označených štítkami a vdychovala vôňu bylín. Takto to vonia v nebi, pomyslela si.

Nadšenie trochu zakalila štiplavá dezinfekcia, ktorou jej pani lekárniková čistila rany, no nakoniec sa ukázalo,

že odreniny nie sú vôbec také hlboké a rozsiahle, ako sa pôvodne zdalo. Alžbeta bola len zašpinená od krvi, ktorú si z nervozity poroztierala po rukách aj nohách.

Pán lekárnik stál za pultom, smiešnou češtinou popretkávanou nemeckými slovíčkami si z chudého dievčatka uťahoval a ponúkal jej svojich synov za manželov a potom zase bonbón, ktorý Alžbeta prijala oveľa radšej než ponúkaný sobáš a vďaka jeho mentolovej chuti si cestou domov pomyslela, že je na tomto svete predsa len celkom pekne.

O tom, čo prežila, nikomu nepovedala, ale ešte dlho po tom, keď zatvorila oči, sa pred ňou zjavoval obraz Papírníkových zakrvácaných úst a dlaní.

Honza Papírník zo strážneho domca navždy zmizol, ale deti sa už do svojho lúčneho kráľovstva nikdy nevrátili.

Alžbeta bola presvedčená, že Papírníka zabila, a keď po čase začala vykašľovať krv aj jej matka, vedela, že to je Papírníkova pomsta a mamička ochorela len kvôli nej.

druhá kapitola

Život v povojnových rokoch plynul v pohraničnom mestečku pokojným tempom. Niekomu sa darilo lepšie, inému horšie, ľudia sa rodili a umierali, milovali aj nenávideli, zostávali či odchádzali za šťastím. Niektorí sa vracali domov, druhí sa už nikdy nevrátili a vytrácali sa z pamäti susedov aj priateľov.

Všetci sa pomaly spamätávali z ťažkých rokov, prežívali neopodstatnenú hrdosť nad získanou samostatnosťou svojho malého národa, ktorý sa po stáročia musel podriaďovať vôli mocnejších, mali pocit, že je to ich zásluha a verili, že budú voľní už navždy. Česky a nemecky hovoriace rodiny žili vedľa seba tak ako dlhé roky predtým.

Deti síce chodili do iných škôl, ale popoludní sa spolu hrali na uliciach a v parku, takže Alžbeta aj obaja jej súrodenci, o necelý rok mladšia Boženka a o dva a pol roka mladší Ctibor, hovorili po nemecky skoro rovnako dobre ako po česky. Na rozdiel od iných detí si doma užívali nezvyčajnú voľnosť. Alžbetina mamička musela v detstve doma veľa pracovať a vždy chcela, aby jej ratolesti mali skutočnú mladosť.

Niekedy bola jej výchova taká voľná, že hraničila s ľahkomyselnosťou, vtedy zvyčajne zasiahol málovravný Antonín, ktorý sa o deti úzkostlivo bál a najradšej by ich nespúšťal z dohľadu. Za každým rohom videl striehnuce nebezpečenstvo a pri obyčajnom kýchnutí zaháňal deti do postele a hrozil zápalom pľúc. Ocko bol však väčšinou v práci, a tak deti trávili dni po svojom.

V jednej veci boli rodičia vzácné zajedno, čo sa ich potomkom vôbec nepáčilo. Nielenže trvali na tom, že musia chodiť do školy a mať dobré známky, ale dokonca chceli, aby študovali. To deti svorne pokladali za nezmysel a dúfali, že sa stane *niečo*, čo ich od nešťastného osudu ochráni. Keď sa potom to *niečo* naozaj prihodilo a súrodenci sa museli so školou rozlúčiť, za šťastie to nepovažovali a Alžbeta sa zapovedala, že už si nikdy, ale naozaj nikdy nebude nič priať.

Sklárne, kde pracovala väčšina miestnych mužov, dostávali objednávky zo zahraničia a prosperovali, a Alžbetin otec patrila k najlepším fúkačom skla, akých továreň kedy mala. Kedykoľvek Alžbeta na svojho tatka spomínala, mala ho pred očami tak, ako ho poznala, keď mu ako malá občas nosievala do práce obed.

Videla, ako v horúčave sklárskych pecí naberá na dlhú tyč rozžeravenú sklovinu, svojím dychom ju nafukuje a formou a kliešťami vytvára svietidlá najrôznejších tvarov. Potom sa zhlboka napil, chrptom ruky si utrel ústa tak, ako pivári stierajú bielu pivnú penu, a zhlboka si povzdychol.

V džbániku mal iba vodu, lebo bol zarytý abstinent a piva ani žiadneho alkoholu sa nikdy nedotkol. „Už mám toľko nerestí, že k nim nechcem pridávať ďalšie,“ vravieval so smiechom, no v skutočnosti sa bál toho, čo alkohol môže s človekom urobiť.

V živej pamäti mal strach, ktorý ako dieťa prežíval deň čo deň s blížiacim sa večerom. Predstavoval si úzkosť a matkino znepokojené chodenie po kuchyni, ktoré sa začalo pred piatou hodinou, keď sa mal otec vrátiť z práce domov. Pokiaľ prišiel, bolo všetko v poriadku a rodina prežila pokojný večer.

Väčšinou sa však malá ručička prehupla cez šiestu a v kuchyni začalo narastať napätie. Keď otec nebol doma ani po ôsmej, čo sa stávalo tak päťkrát do týždňa, mamička

naučenými pohybmi odpratala do bezpečia za drevené dvierka kredenca všetko, čo sa dalo hádzať, obliekla mladšie deti a poslala Antonína, aby ich odviezol do vedľajšej ulice k Janke.

Tá ich s povzdychom uložila všetky tri do jednej postele, spýtala sa Antonína, či chce tiež zostať, hoci vedela, že odmietne, a s ďalším povzdychom za ním zatvorila dvere. Antonín sa rozbehol späť za matkou. „Mal si zostať s deťmi,“ povedala zakaždým, keď vošiel do dverí, a on vedel, že má pravdu. Nemohol zabrániť ničomu z toho, čo sa malo stať.

Ak sa hlava rodiny nevrátila do desiatej, mohli ísť spať, lebo vedeli, že otcova opitosť dosiahne taký stupeň, že sa oblečený zvalí na posteľ a hneď zaspí. Skorší príchod znamenal vrieskanie, výčitky, lamentovanie, opilecké blabotanie a bolesť. Otec trieskal do všetkého a so všetkým, čo mu prišlo pod ruku.

Lomcoval zamknutými dvierkami kredenca, búchal do nich pästami, potom schmatol mamičku za šaty a triasol ňou, ako keby bola len handrová bábika. Neplakala, ešte nie. Nechala so sebou strkať a triasť a ticho dúfala, že sa manžel, kedysi taký milovaný a zbožňovaný, skoro unaví. Potom ju sotil na zem, opileckými krokmi sa odtackal do spálne a zaspal.

Niekedy mu však zostalo ešte dosť síl, aby do ležiacej ženy kopol, a keď sa konečne rozplakala, jeho zúrivosť sa ešte vystupňovala: „Ty, ty budeš plakať! Ty, ktorá mi visíš na krku aj s tými panghartmi? Vstaň! Čo sa váľaš?! Vstaň!“ Kopancami a údermi ju poháňal k rýchlejšiemu tempu a mladý Antonín sa od strachu krčil na kuchynskom gauči, túžil matke pomôcť, no strach bol silnejší, a tak sa snažil byť len neviditeľný a plakal viac než matka.

K takým zúfalým výstupom dochádzalo raz, dvakrát do mesiaca, ale ani v ostatných zdanlivo pokojnejších dňoch nebola s otcom reč. Deti ani žena ako keby neboli. Ako keby

nebol vôbec nikto, len démoni v jeho hlave, ktorých dokázal upokojiť iba alkoholom. Len ten mu vedel dať šťastie, doviesť ho k pomyselnému nebu uvoľnenia, aby ho znovu skopol do hĺbín beznádeje, z ktorej ho zase dokázal vyviesť až ďalší pohárik. Prečo to bolo také ťažké pochopiť?

O Janinke hovorila Antonínova mamička vždy ako o tej, ktorej sa pošťastilo. Za slobodna spolu slúžili a potom sa obidve vydali. Antonínova mamička za plecnatého kočiča s iskrou v očiach a, ako sa neskôr ukázalo, s láskou k popíjaniu, po ktorom Antonín našťastie zdedil len výšku a čierne husté vlasy.

Janinkin povozník bol síce tiež plecnatý, ale nevelkého vzrastu, a navyše tri roky po svadbe sa nechal zavalit' fúrou dreva, a tak urobil z Janinky bezdetnú, zaopatrenú vdovu. Antonín chápal, že z matkinho uhla pohľadu sa Janinkina situácia dala pokladať za šťastnú.

Keď mal trinásť, všimol si, že Janinka je žena, v štrnástich zaznamenal jej kypré ňadrá a v pätnástich o nej začal každý večer pred spaním snívať a v duchu s ňou robiť všetky tie veci, o ktorých si s kamarátmi rozprávali a o ktorých niektorí z nich tvrdili, že ich zažili. Antonínova skúsenosť sa zatiaľ obmedzila na tajný nácvik pod perinou, ktorý na svoju nespokojnosť nemohol robievať tak často, akoby si prial, lebo mal spoločnú spálňu s rodičmi a všetkými mladšími súrodencami.

V tom čase už otec nepracoval, no aj tak každé ráno odchádzal z domu a nikto sa neodvážil spýtať sa ho, kam ide, ani kde berie peniaze na pijatiku. Antonín už prispieval do rodinného rozpočtu nevelkým platom pomocného robotníka v sklárni. Deti prespávali u Janinky skoro každú noc a Antonín si všimol, že zakaždým, keď odchádza, sú Janinkine povzdychy akési iné a dlhšie ako predtým.

Okrem smútku z nich zaznievala sklamaná nádej a cestou domov potom Antonín premýšľal, či sa mylí, alebo Janinka

naozaj chce, aby zostal, a ponúka mu svojimi pohľadmi niečo viac než len pokojný spánok. Čo by sa stalo, keby zostal? Zažil by to, o čom zatiaľ iba sníva?

„Mal si zostať s deťmi,“ povedala mu zase mamička, keď vošiel do dverí, a Antonínovi po prvý raz zišlo na um, že to možno raz urobí. V tú noc otec domov vôbec neprišiel a Antonín strávil dlhý čas snívaním, čo by sa stalo, keby...

Raz večer však do Janinkiných dverí vošiel, a nielen do tých od jej spálne. „Zostaň tu aj ty,“ povedala ako zakaždým Janinka a Antonín tentoraz prikývol a mlčky vošiel do predsiene. Ak bola Janinka prekvapená, nedala to na sebe znáť. Usadila ho ku kuchynskému stolu, postavila pred neho hrnček s bielou kávou a pobrala sa uložiť deti. „Dnes budete spať v salóne, v spálni je zima,“ povedala deťom a usmiala sa na mladíka sediaceho za stolom. Antonín nevedel, kam s očami.

Janinka sa o chvíľu vrátila a sadla si vedľa neho. „Našiel si už otec nejakú prácu?“ začala rozhovor.

Antonín pokrútil hlavou: „Nie.“ Nič múdrejšie mu nenapadlo, čo by mohol dodať. Nenapadalo ho vlastne vôbec nič a ľutoval, že sa nevrátil domov ako vždy. Odrazu bolo všetko úplne iné, ako si predstavoval.

Janinka sa znovu usmiala, chytila ho za ruku a pokračovala: „A ty si v práci spokojný?“

„Celkom,“ vysúkal zo seba a cítil sa ako totálny idiot. Konverzácia síce nebola jeho silnou stránkou, ale poskladať vetu a nadviazať na ňu jednoduchú otázku predsa nie je nič ťažké. Teraz mal však pocit, že má v hlave miesto mozgu kašu.

Janinka sa akoby bezmyšlienkovito zadívala do jeho dlane, ktorú si pritiahla do lona a zľahka mu po nej prechádzala prstami. „Veľmi ma mrzí, že taká dobrá žena ako tvoja mama má v živote toľko smoly. Pamätám si, aká bývala veselá a zhovorčivá. Rozprávala sa dokonca aj so zvieratami a tie na nej viseli pohľadom, ako keby jej chceli odpovedať.

Teraz je ťažké dostať z nej vetu. Ešteže má teba. Želám ti, aby si mal viac šťastia.“

Naklonila sa k nemu a obidvoma rukami ho objala a pritisla k prsiam, o ktorých Antonín tak často sníval. Teraz si však nebol istý, či ho objíma ako starostlivá priateľka jeho matky, alebo žena, ktorá tiež potrebuje utešiť, a tak sa o ňu len neisto opieral s rukami zvesenými pozdĺž tela. „Veľmi rada by som ti toho šťastia trochu dopriala,“ zašepkala mu do vlasov a pritisla pery za ucho.

To už pochopil aj pomalší Antonín. Zaboril si hlavu hlbšie do mäkkého vankúša pod svojou tvárou a nadýchol sa vône vdovinej pokožky. Janinka zalapala po dychu a privinula si ho k sebe ešte silnejšie. Povzbudený ústretovou reakciou vklázol rukami pod mäkkú látku, dlane položil na teplé okružle kolená a pod prstami znovu ucítil látku. Je neskutočné, koľko vrstiev na sebe nosia ženy, pomyslel si a pomaly sa po stehnách prepracovával vyššie a vyššie.

To už cítil, ako mu Janinka vykasáva košeľu z nohavíc, šikovnými prstami rozopína jeden gombík za druhým a zhrňa naškrobenú látku z pliec. Dlaňami mu hladkala hrudník, klázala nižšie, rozopínala nohavice... Preboha, pomyslel si, o chvíľu tu budem celkom nahý a pritom som ešte nezistil, ako sa vyzliekajú tieto prekliate spodné nohavičky. Prečítal som toľko kníh, no toto v žiadnej nepísali. Užitočnejšie pre život by asi bolo pomáhať doma s bielizňou.

Zúfalo potiahol za šnúrku v páse, až sa Janinka posunula na stoličke dopredu a od ľaku zvýskla: „Počkaj, to musíš takto.“ Postavila sa pred neho, nadvihla sukňu a jediným pohybom šnúrku rozviazala. To, čo sa odhalilo Antonínovým hladným očiam, stačilo, aby vedel, že do spálne už nedôjde. Oprel Janinku o stôl, pritisol sa k nej a bez akýchkoľvek kníh a návodov našiel správnu cestu.

Tak ochutnal teplo ženského lona, hebkosť pleti a mäkkosť dievčenských úst. Janinka bola pre neskúseného mladíka

dobrou učiteľkou a čas, ktorý v jej láskavej a hrejivej spoločnosti trávil, sa čoraz viac predlžoval. Niekoľkokrát sa stalo, že domov nedorazil, ale mamička mu nič nevyčítala, naopak, zdalo sa, že je rada, že nemusel byť svedkom jej trápenia.

Antonín nevedel a ani nechcel vedieť, či mamička tuší, že noci u Janinky nie sú také nevinné, a až časom pochopil, že už nemala silu premýšľať o veciach, ktoré práve neprežívala, že už len živorila z minúty na minútu a postupne sa vzdalovala svojim deťom aj živému svetu.

Vraví sa, že nad ožranmi držia ochrannú ruku všetci svätí, no v prípade Antonínovho otca boli pravdepodobne práve zaneprázdnení niekde inde. Niekoľko dní neprišiel domov, ale nikomu nechýbal, nikto ho nezháňal. Po dvoch týždňoch našla vo vedľajšej štvrti akási domovnička pod listím naviatym k zadnej strane dvorčeka telo muža, ktorý zrejme zamrzol v prvých jesenných mrazoch, a keďže mŕtveho nikto nepoznal, pokladali ho za túlavého žobráka a nechali telo odviezť do mestskej márnice, aby ho pochovali do spoločného hrobu.

Cestou z cintorína, kam chodievala každý štvrtok popoludní, aby sa s láskou starala o manželov hrob, ktorému vďačila naozaj za veľa, uvidela Janinka povoz privážajúci mŕtveho a z vrodenej ženskej zvedavosti sa motala okolo tak dlho, až zistila všetky podrobnosti. Zrákala si dve a dve, vykasala lem dlhej sukne, aby si ho nezamazala, a rýchlou chôdzou, ktorá sa ešte dala pokladať za dôstojnú, vykročila k domu svojej priateľky.

„Mohol by to byť on. Ešte sa nestalo, aby sa tak dlho neukázal,“ šepkala, aby to mladšie deti nepočuli, znepokojená zmäteným výrazom v očiach Antonínovej mamičky. Tá namiesto odpovede len ľahostajne kývla hlavou a po piaty raz vstala, aby sa presvedčila, či je kredenc zamknutý.

„Zájdem tam,“ povedal Antonín, chytil Janinku za ruku a odprevadil ju k dverám. „Prived' večer deti,“ zašepkala vdova

o hlavu vyššiemu mladíkovi, no neodvážila sa ho ani dotknúť. Pod strechou jeho domova sa jej to odrazu videlo nevhodné.

„Nebol to on,“ zaklamal potom Antonín večer svojej milenke, tentoraz dychtivejši po novinkách než po telesných rozkošiach. Verila mu, lebo netušila dôvod, prečo by nemal hovoriť pravdu. Dôvody boli pritom dva a celkom jednoduché – Antonín otca nenávidel a rodina ani nemala peniaze, aby mu vystrojila pohreb.

Alžbetin ocko zakúsil v živote bolesť duše aj bolesť tela spôsobenú vojnovým zranením, ale keby sa ho niekto spýtal, ktoré z dvoch utrpení je horšie, bez váhania by uviedol nekonečné čakanie na otcov návrat a bezmocnosť, ku ktorej bol odsúdený v detstve. Tak ako rana na nohe aj rany vo vnútri duše boli stále živé a dusili ho, kedykoľvek zatúžili vyplávať z hlbín minulosti na povrch. Ani čas, ani vzdialenosť ich nedokázali celkom vymazať.

Chorú nohu si ocko Antonín umýval každý deň po návrate z práce v kúpeľi, ktorý mu podľa rady doktora Bergera pripravovala Alžbeta alebo jej mamička, a ranu si natieral liečivou masťou. Alžbeta po ňu do istého času veľmi ochotne chodievala do lekárne na námestí. Mala rada vôňu lekárne, lichotilo jej, že ju lekárnik oslovuje *slečna*, ale hlavne pri každej ceste dúfala, že v lekárni bude vypomáhať aspoň jeden z Hansov.

Hansovia, tak volala synov pána lekárnika, dvojčatá Hansa a Rudiho, ktorí sa tak neuveriteľne podobali, že si ich plietli aj vlastní rodičia, a chlapci reagovali na obidve mená a chvíľami dokonca sami zabúdali, ktorý z nich je ktorý, a splývali do jedinej bytosti, podobnej nielen vzhľadom, ale aj myšlienkami.

V šestnástich rokoch boli vysokí, chudí a kostnatí, no Alžbetu fascinoval najmä prameň tmavohnedých vlasov, ktorý im na veľkú nespokojnosť pána lekárnika padal do

čela a zakrýval pravé oko. Z ich strany to bol zrejme prejav revolty voči svetu dospelých, ale Alžbeta skôr premýšľala, ako veľmi majú obmedzený rozhľad, a prižmurovala najprv pravé a hneď zase ľavé oko, aby zistila, či sa veci okolo nej nejako zmenia.

Pán lekárnik ju pobavene sledoval, chvíľami sa nahlas zasmial a Hansovia by sa v tej chvíli najradšej vyparili. Kým pán lekárnik namiešal masť, Alžbeta sa lakťami opierala o pult, uprene zízala na výrastkov, o pár rokov starších od seba, a vôbec si neuvedomovala, ako ich uvádza do rozpakov. Uvažovala, ktorý z nich je Hans a ktorý Rudi, a márne sa pokúšala nájsť medzi nimi aspoň nepatrný rozdiel.

Napriek tomu, že doktor vyskúšal desiatky odvarov, vystriedal niekoľko masťí a konzultoval zranenie Alžbetinho otca s najrôznejšími lekármi, rana sa nehojila, ale napodiv sa ani nezhoršovala. Iba niekedy vo vlhkom počasí ho bolela viac než zvyčajne.

„Mali mi tú prekliatu nohu radšej odrezáť,“ vzdychal potom, ležiac na kvetinkovom kuchynskom gauči s nohou podloženou vankúšikom, a zapíjal liek proti bolesti. „Radšej by som bol mrzák, než znášať takú bolesť.“

Alžbeta poznala iba jedného vojnového invalida, pána Indráka, ktorý prišiel o nohu až do polovice stehna, a teraz mu patrila trafika na námestí. Hoci otca ľutovala, tajne ho podozrievala, že pánovi Indrákovi trafiku závidí. Vedela, ako vášnivo rád číta, a dokázala si predstaviť, aký by bol šťastný medzi novinami a časopismi.

Lásku ku knihám si Antonín vypestoval počas dlhých hodín čakania na otcov príchod. Kedysi mu boli okrem vystrašenej matky jediným spoločníkom, dovolili mu zabudnúť a dávali nádej, že existujú aj iné, lepšie svety a životy, než je ten jeho.

